

שבוע העבודה וימי החופשה בתשלום במדינות עם פיריון נמוך מהמוצע ב-OECD

אביעד הומינר-רוזנבלום

26.6.2022

טענה מקובלת גורסת כי לא ניתן לקצר את שבוע העבודה בישראל ולהעלות את מספר ימי החופשה המינימליים לעובד, בשל פיריון העבודה הנמוך בה. השוואה למדינות אחרות בעלות פיריון עבודה נמוכה ב-OECD, מעלה כי אפילו אם משווים את ישראל למדינות אלה, ולא למדינות אשר היינו מעדיפים להידמות אליהן, שבוע העבודה הארוך וימי החופשה המינימליים בישראל, חריגים לרעה.

רקע

עומס העבודה שאותו חווים רבים מהישראלים איננו בגדר תחושה בלבד, אלא מגובה בנתונים. נשים וגברים בישראל עובדים כמעט הכי הרבה שעות ב-OECD (1,898 שעות, לעומת 1,693 בממוצע ה-OECD, מקום חמישי מתוך 37 מדינות)¹, שבוע העבודה הרשמי שלהם הוא אחד הארוכים ביותר (מקום שישי)² ומספר ימי החופשה שלהם הוא מהנמוכים (מקום שישי מהסוף)³. צירוף הגורמים האלה מביא לעומס רגשי וכלכלי חריג על העובדות והעובדים במדינה⁴, ולכך שבמדד איזון בית-עבודה של ה-OECD ישראל ניצבת במקום הרביעי מהסוף⁵.

לאחר שבשנים 2016-2017 עלה מספר ימי החופשה המינימליים לעובד ביום אחד בכל שנה⁶ (מ-19 ל-21 ימים, כולל חגים), ושבשנת 2018 קוצר שבוע העבודה במדינה מ-43 ל-42 שעות⁷, נרשמה בשנים האחרונות סטגנציה בהקלת עומס העבודה בישראל. זאת, למעט הכוונה להוסיף יום חופשה שנתי אחד, מהלך שנחתם ב"עסקת החבילה במשק" ונכון להיום ירד מהפרק בשל ההתנגדות לעסקה ונפילת הממשלה.

¹ OECD (2022), Hours worked (indicator). doi: 10.1787/47be1c78-en (Accessed on 23 June 2022)

² OECD Policy Questionnaire on Working Time Regulation, 2020.

³ OECD Employment Outlook 2021.

⁴ [בין עבודה למשפחה - כיצד להקל על העומס הרגשי והכלכלי של הורים עובדים בישראל](#), יערה מן, קרן ברל כצנלסון.

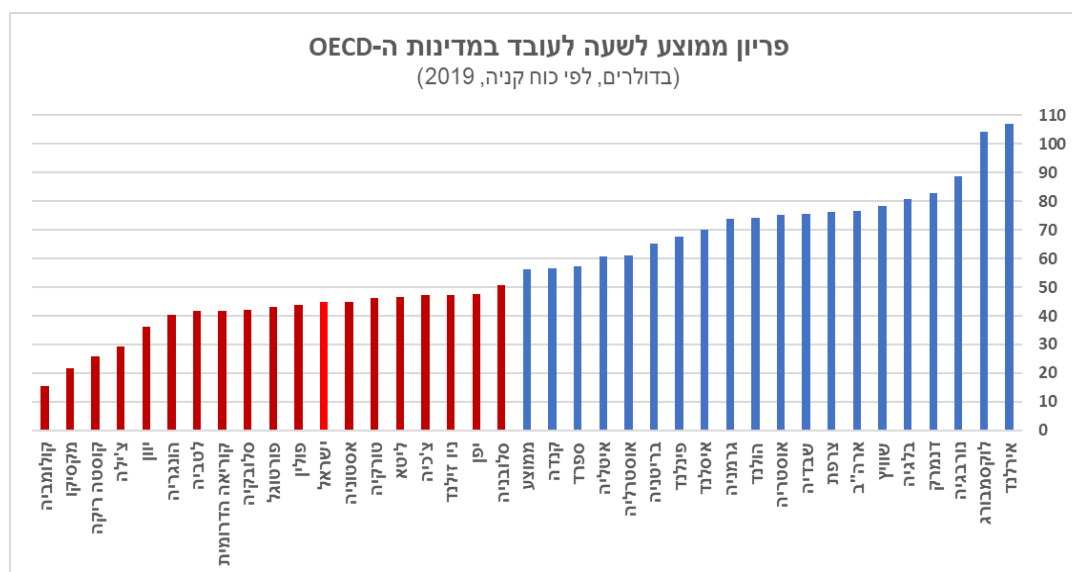
⁵ How's Life? 2020 : Measuring Well-being, OECD.

⁶ בהצעת חוק פרטית של ח"כ רחל עזריה

⁷ בצו הרחבה להסכם קיבוצי שנחתם בין הסתדרות העובדים לארגוני המעסיקים

בדיונים שנערכים מדי פעם בנושא, נשמעת לעתים קרובות הטענה שלפיה הפריון הגבוה במדינות ה-OECD הוא שמאפשר להן לקצר את שעות העבודה ולהאריך את ימי החופשה, ואילו בישראל, שפריון העבודה בה נמוך, לא ניתן לבצע צעדים אלה בלי לפגוע משמעותית בפריון הכולל ובצמיחה. לאחרונה הושמעה טענה זו מצד נציגי האוצר וארגוני המעסיקים, בתגובה לתביעת ארגונים חברתיים לקצר את שעות העבודה השבועיות ולהאריך את ימי החופשה לעובד באופן משמעותי, בתמורה ל"שעון הגמיש" שהוצע במסגרת עסקת החבילה (קרי, ההצעה לאפשר למעסיקים להימנע מתשלום עבור שעות נוספות יומיות, באמצעות חישובן ברמה החודשית).

על מנת לבדוק את נכונות או אי נכונות טענה זו, ייבחנו בנייר קצר זה הסדרי שעות העבודה וימי החופשה דווקא במדינות בעלות פריון שעות עבודה נמוך מהמוצע במדינות הארגון, כלומר כאלה שלכאורה, ובמידה והטענה שפריון נמוך מחייב גם ימי חופשה מועטים ושבוע עבודה ארוך, היינו מצפים למצוא גם אצלן את שני אלה. ישנן 19 מדינות כאלה ב-OECD, כאשר ב-11 מתוכן הפריון נמוך מזה שבישראל, ורק באחת מביניהן (סלובניה) הפריון גבוה מזה שבישראל בפער של יותר מעשרה אחוז⁸.

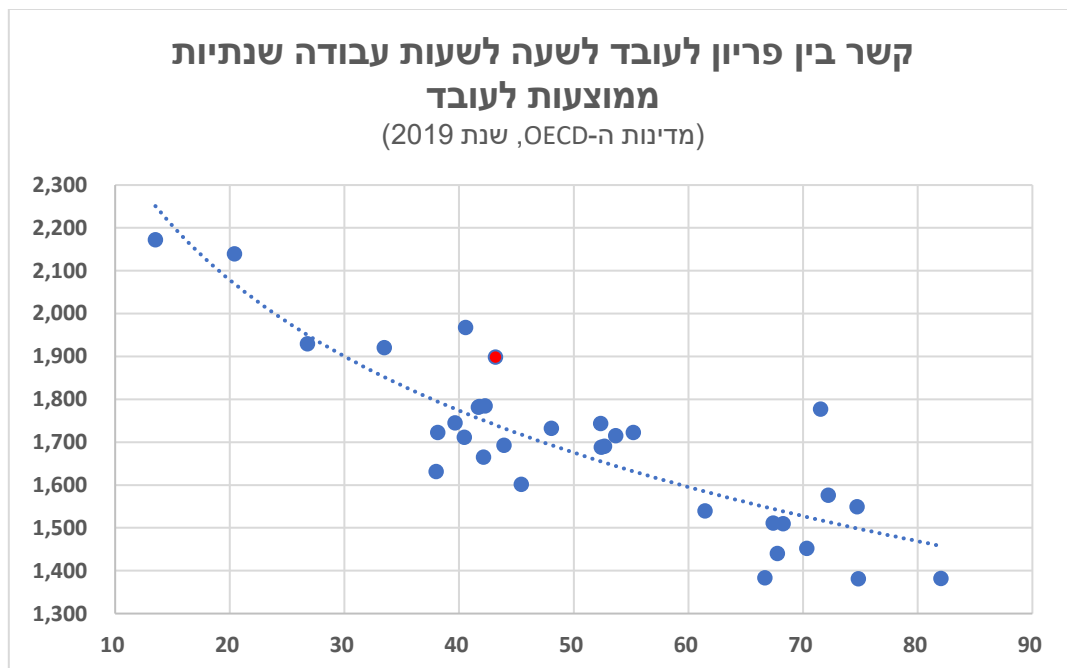

נתונים: OECD-2019, עיבוד: אביעד הומינר-רוזנבלום, קרן ברל כצנלסון

⁸ OECD (2022), GDP per hour worked (indicator). doi: 10.1787/1439e590-en (Accessed on 23 June 2022). גם כאן כדאי לתקן את הקישור

הקשר בין שעות עבודה מרובות לפרייון נמוך

על הקשר בין פרייון עבודה נמוך לשעות עבודה מרובות נכתב רבות בספרות המחקרית. נמצא כי מדינות עם פרייון עבודה נמוך מאופיינות באופן מובהק בשעות עבודה רבות יותר. לאור ממצא זה, הטענה שהייתה מקובלת היא שבמדינות שהפרייון בהן נמוך, יש לעבוד שעות רבות יותר על מנת ליצור תוצר כללי המתקרב לזה של מדינות בעלות פרייון גבוה, אשר יכולות להסתפק בשעות עבודה מועטות יותר.

נתונים: OECD-2019, עיבוד: אביעד הומינר-רוזנבלום, קרן ברל בצנלסון

יחד עם זאת, בשנים האחרונות הופכת מקובלת יותר ויותר הטענה שלפחות חלק מההסבר הוא הפוך - שעות עבודה רבות מביאות לפרייון עבודה נמוך. זאת, בשל השילוב בין התכונות האנושיות לשיטת מדידת הפרייון. הפרייון נמדד על ידי חילוק של התוצר (תמ"ג) השנתי במספר שעות העבודה השנתי. מכיוון שהטבע האנושי הוא שעבודה במשך שעות רבות ברצף גורמת לפחות ופחות יעילות וריכוז ככל שמתקדמות השעות, יוצא ששעות עבודה רבות גורמות למדידת פרייון נמוך לשעה. הטענה היא שהפחתת שעות העבודה תוביל למדידה רק של השעות היעילות יותר, וממילא לפרייון גבוה יותר לשעה. עד היום הצטברו כבר מספר רב של מחקרים שבדקו יעילות עובדים לאורך שעות, והראו כי היא יורדת ככל שהן

מתקדמות⁹. כך, לדוגמה, מצא מחקר אחד שנערך בקרב 18 מדינות מערביות שכל שעת עבודה מעבר ל-1,925 שעות בשנה, מביאה לתועלת של עשרה אחוז בלבד ביחס לתועלת של השעה הראשונה. בשעת העבודה הנוספת הזו, מייצר העובד עשרה אחוזים בלבד ממה שייצר בשעות העבודה הראשונות שלו¹⁰.

אורך שבוע העבודה הסטנדרטי

מרבית מדינות ה-OECD מגדירות באופן רשמי את מספר שעות העבודה השבועיות למשרה מלאה, בחוק, בצוו הרחבה או בהסכמים קיבוציים שחלים על מרבית השכירים, אשר מעבר לו חובה על המעסיק לשלם תשלום נוסף על שעות נוספות. רק באחת (בריטניה) אין מספר שעות רשמי לשבוע העבודה¹¹. מעבר לכך, בחלק גדול מהמדינות שבהן מספר שעות העבודה מוגדר על פי חוק (רובן באירופה), ישנה בנוסף הגדרה מקובלת ומצומצמת יותר שנקבעה בהסכמים קיבוציים וחלה על חלק משמעותי מהעובדים. בחינת שעות העבודה השבועיות הסטנדרטיות במדינות בעלות הפריזון הנמוך שנכללו בהשוואה שערכנו, מעלה כי אפילו בקרב המדינות האלה, ישראל חריגה באורך שבוע העבודה החוקי שלה. בעוד שהחציון בקרב המדינות שנכללו בהשוואה עומד על 40 שעות, בישראל אורך שבוע העבודה עומד על 42 שעות¹². ישנן רק ארבע מדינות עם שבוע עבודה ארוך יותר מאשר בישראל: טורקיה, צ'ילה, מקסיקו וקולומביה, כאשר שלוש מהן בעלות פריזון הנמוך בעשרות אחוזים מזה שלנו. לפיכך הטיעון שלפיו לא ניתן להוריד את שעות העבודה הסטנדרטיות בישראל בשל פריזון העבודה הנמוך של העובדים בה, אינו עולה בקנה אחד עם העובדות, גם אם משווים את ישראל למדינות שיש לנו דמיון מסויים אלה, ולא לאלה שאנחנו שואפים להידמות אליהן.

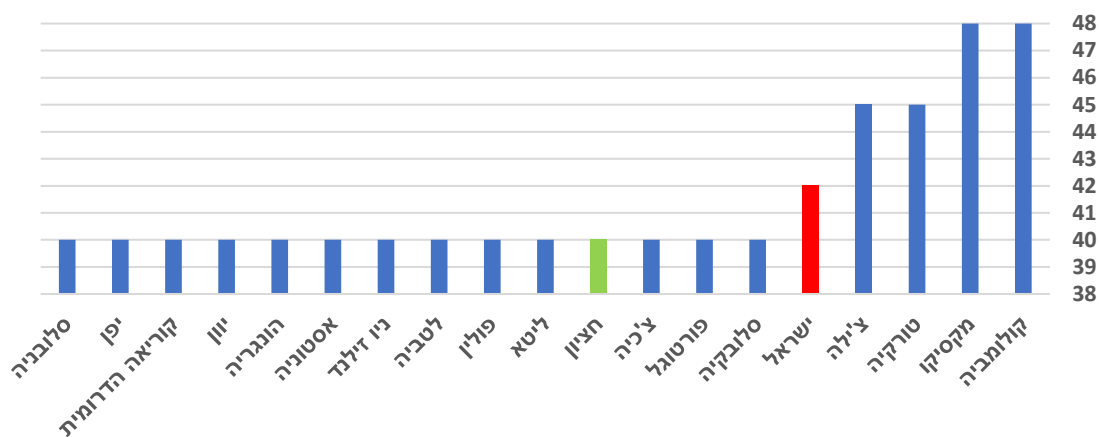
⁹ ראו לדוגמה: Enhancing Team Productivity through Shorter Working Hours: Evidence from the Great Recession.

¹⁰ [בין עבודה למשפחה - כיצד להקל על העומס הרגשי והכלכלי של הורים עובדים בישראל](#), יערה מן, קרן ברל בצנלסון.

¹¹ קיימת בה מכסה חודשית של 48 שעות, אך ניתן לחרוג ממנה באופן קבוע או משתנה על ידי חתימה של העובד, ואין לה משמעות חוקית או מעשית של ממש.

¹² מדובר בכ-8 שעות בחודש (כמעט יום עבודה שלם) ו-92 שעות בשנה יותר מהחציון.

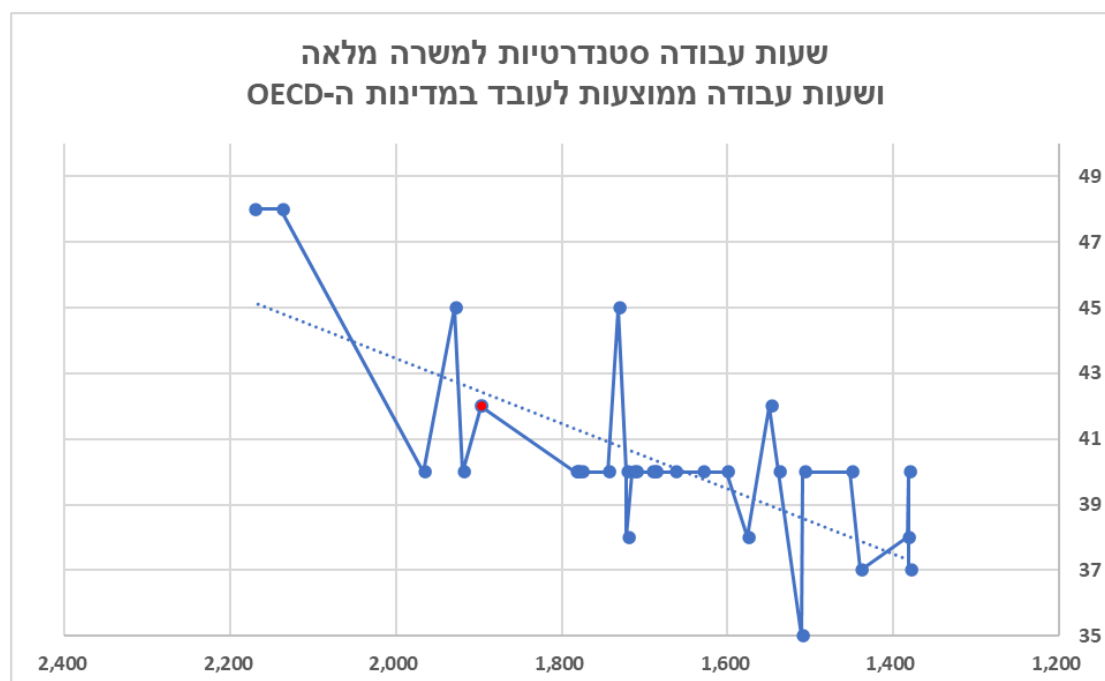
שעות עבודה שבועיות סטנדרטיות למשרה מלאה במדינות עם פריון נמוך מהמוצע ב-OECD

נתונים: OECD-2019, עיבוד: אביעד הומינר-רוזנבלום, קרן ברל בצנלסון

השאלה עד כמה משפיעה הפחתת שעות העבודה הרשמית על שעות העבודה בפועל איננה פתורה, וייתכן שההשפעה היא הפוכה (כלומר ששעות עבודה נמוכות בפועל גורמות להורדת שעות העבודה הסטנדרטיות מבחינה חוקית). עם זאת, ניתן לראות שבקרב מדינות ה-OECD ישנו מתאם גבוה מאוד בין השתיים (0.71 במתאם פירסון). כלומר, במדינות עם שעות עבודה סטנדרטיות מעטות, ישנן גם שעות עבודה ממוצעות מעטות לעובד, ולהפך.

שעות עבודה סטנדרטיות למשרה מלאה ושעות עבודה ממוצעות לעובד במדינות ה-OECD

נתונים: OECD-2019, עיבוד: אביעד הומינר-רוזנבלום, קרן ברל בצנלסון

אורך ימי חופשה מינימליים

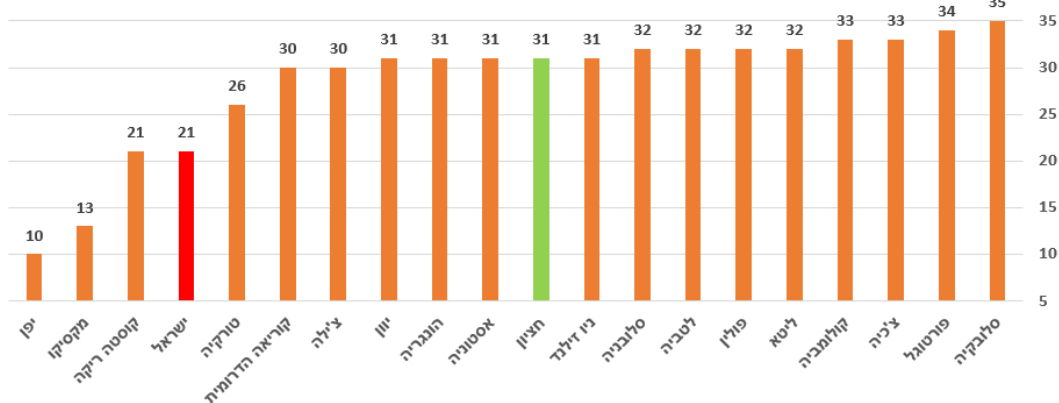
מספר חוקים וצווי הרחבה מסדירים את נושא ימי החופשה בתשלום בישראל, וקובעים כי מספר ימי החופשה המינימליים בתשלום לעובד יעמוד על 21 יום, המורכבים מ-12 ימי חופשה ותשעה ימי חגים. עובדים בעלי ותק של יותר מחמש שנות עבודה באותו מקום עבודה זכאים למספר גבוה יותר של ימי חופשה, בסדר הולך ועולה, עד ל-23 ימי חופשה (ועוד תשעה ימי חגים) שזכאים להם עובדים בעלי ותק של תשע שנים ומעלה. עובדים שעליהם חל הסכם קיבוצי (כמו למשל מרבית עובדי המדינה) זכאים בדרך כלל למספר גבוה יותר של ימי חופשה, וכמוהם גם כאלה אשר המעסיק שלהם בחר להעניק להם מספר ימי עבודה גבוה יותר (בדרך כלל עובדים במשכורות גבוהות). ישראל חריגה במספר הנמוך של ימי החופשה המינימליים בתשלום שלה, שעומד כאמור על 21 יום, אל מול 31 יום בחציון ה-OECD.

בשנים האחרונות הולך ויורד הוותק הממוצע לעובד בישראל, ואיתו הולכות ופוחתות שלל הזכויות הקשורות לוותק במקום העבודה, ובהן מספר ימי החופשה. כך, למשל, שיעור הגברים בעלי פחות מחמש שנות ותק במקום העבודה עלה משמעותית בשנים האחרונות, מ-32.9% בשנת 2002 ל-43.9% בשנת 2016¹³. בשנת 2018 עמד שיעור בעלי הוותק של 5-10 שנים במקום העבודה בישראל על 41%.

בחינה של מספר ימי החופשה המינימלי במדינות בעלות הפריזון הנמוך שנכללו בהשוואה, מעלה כי הפער בין ישראל לשאר העולם נשמר. החציון של אותן מדינות עדיין עומד על 31 יום, כאשר רק בשלוש מדינות, קוסטה ריקה ומקסיקו, ישנם פחות ימי חופשה מאשר בישראל. גם כאן, הטענה כאילו לא ניתן להוסיף ימי חופשה בישראל בשל הפריזון הנמוך, לא מצליחה לעמוד במבחן המציאות.

¹³ גם אצל נשים שיעור בעלות הוותק של פחות מחמש שנים במקום העבודה עלה בשנים אלה, אם כי במידה פחותה באופן משמעותי.

מספר ימי חופשה מינימלי (כולל חגים) בתשלום במדינות OECD עם פריון עבודה נמוך מהמוצע

נתונים: OECD-2019, עיבוד: אביעד הומינר-רוזנבלום, קרן ברל בצנלסון

סיכום

השוואה של ישראל למדינות בעלות פריון הנמוך מהמוצע ב-OECD, מראה שהפריון הנמוך לשעה של העובדת והעובד הישראליים אינו יכול להסביר כשלעצמו את שעות העבודה השבועיות הסטנדרטיות הקבועות בישראל ואת מספר ימי החופשה המועט ביחס למקובל בעולם. זאת, מאחר שמדובר בהבדלים שהם תוצאה של מדיניות ממשלתית מכוונת. על מנת להתאים את מצבה של ישראל למקובל בקרב מדינות בעלות פריון עבודה דומה ב-OECD, ולשפר את רווחתם ואת איזון הבית-עבודה של הישראלים, יש לפתוח במהלך הדרגתי לקצר את שבוע העבודה מ-42 ל-40 שעות, ולהאריך את מספר ימי החופשה המינימלי מ-21 ל-31 (כולל חגים).